

TOATĂ UN SINGUR VERS

Deschizând cartea*, o primă problemă ar fi cea a meta-textului care o însoțește: cui se adresează acesta, cititorului (nu atât de) comun de poezie, criticii, unei eventuale exegeze academice? Și aceasta devine și propria mea problemă – personal, sînt de acord cu afirmațiile de acolo, sprijinite de semnături serioase, sînt de acord cu eventuala lor funcție publicitară, dar, în același timp, atunci cînd vorbim de acest *obiect artistic* complex, ele nu joacă mai degrabă rolul disclaimerului lui Duchamp, *Ceci n'est pas une pipe?*

Vorbind de „preistoria” și „istoria” personală a acestei cărți, cel mai bine ar fi să-i dăm cuvîntul autoarei înseși. Deci: „un «catalog-poem» – un fel de carte-obiect care să conțină o selecție a poemelor mele din toate volumele, însoțite de lucrări de grafică și pictură din expozițiile personale. Lansarea catalogului-poem «Corp de literă» aș dori să aibă loc în cadrul unei expoziții personale”¹. Și: „Acest volum a pornit de la imaginile din expoziția «Corp de literă» care a avut loc la Galeria Simeza în 2013. Expoziția s-a bucurat de succes din partea criticilor de artă și Magda Cârneci mi-a sugerat că nu ar fi rău să am un fel de catalog-poem, în care lucrările din expoziție să fie însoțite de poeme. Ideea mi s-a părut foarte bună și am început să construiesc cartea combinând imaginile și poemele. Am lucrat imagini noi, special pentru carte, dar și poeme, de altfel. Am încercat o simbioză între cuvînt și imagine. Oricum, în poezia mea există această dualitate: semn – cuvînt, triada: literă – cuvînt – trup (corp). Trup de cuvinte, corp de literă, (din mediul tipografic)”².

Ceea ce înseamnă, între altele, din partea mea, o readaptare, o recontextualizare a celor scrise deja despre cîteva din cărțile ei precedente.

Ca să încep totuși cu ceva ce nu am mai spus, poezia ei dă o senzație de familiaritate: ceva cu care te-ai obișnuit și care, în același timp e capabil de (mari) surprize, ca și cum ai ține în casă un animal de companie interzis, să zicem, o felină mare, împlînzită doar în aparență, capabilă de maximă tandrețe și de maximă, neașteptată, violență: „Chiar dacă plîng între coapsele mele / iubiții mei sunt bărbații de treabă ai altor femei / Noi avem copii din hîrtie pe care-i creștem cu zel / Cînd ne plictisim facem avioane din ei” (*Amanta anului 2000*). Imaginea aceasta a bărbatului de hîrtie³ e recurentă (*Leda cu lebedă*).

Sau, cu un termen care desemnează o stare înrudită, *em-patie*: „Și totuși aici m-a prins cutremurul / Aici mi-am

pierdut virginitatea. Aici / am făcut amor pe Boleroul lui Ravel și / două chiuretaje pe masa din sufragerie / Era ceva provizoriu” (*Provizoriu*).

Regăsim figurile ambiguității, ambivalenței în *Promisiunea ca o certitudine*; poemul devine analog cu vechea (și demodata, în zilele noastre libertine) noțiune de *sexy*, definită mai degrabă prin ce ascunde, prin ce sugerează, decît prin ce arată (ca să nu spun exhibă): „Între primul vers care m-a deflorat / și ultimul vers abandonat / toți iubiții mei au rămas fără / de cuvinte // Tot ce ating se transformă în poezie / am o mîna de aur / care ar putea să mă îngroape de vie”.

Dacă am încerca să definim poezia Floarei Țuțuianu cu un singur cuvînt, acesta ar fi *osmoză*. Una desfășurată pe multiple planuri, dintre care le putem aminti la început pe cel al trupului (cu fiziologia sa) și pe cel al limbajului, al cuvîntului, manifestîndu-se în scris, în poem. Relația dintre ele e de interdependență, de generare reciprocă. Un continuum poem-lume, asemănător unui inel al lui Möbius, cu precizarea că poemul nu mai e, conform definiției sale etimologice, producția unui artizan, nici romantică exprimate spontană de sine, ci o *secretie*, un rezultat inevitabil al metabolismului; în *Floarea darurilor*, referința e complexă, incluzînd-o, probabil, pe autoarea însăși, dar și pe cea religios-populară, țînînd de literatura veche, ca și ideea unei creații feminizate: nu prin (pură) voință, similară celei divine, nu prin activitate manuală (sensul original al cuvîntului *poet*), ci, mai degrabă, ceva organic, sau cît poate fi acesta produs: „noapte va fi și ziuă și hîrtie va fi”.

Sau, dintr-un unghi ușor diferit, o unitate / unificare / reversiune, perversiune a contrariilor: „S-a dus pînă la capătul lumii s-o uite. / Sau s-o întîlnească // Dar ea era în urma sau înaintea lui cu un pas. / Totdeauna. // Astfel că uneori vedea doar o umbră. / Și asta era. Totul.” (*Umbra*). Dacă adăugăm la aceasta imaginea de pe pagina opusă (care face, nu-i așa?, cît o mie de cuvinte), avem un nud feminin văzut din spate. Cu mîinile și șezutul acoperite cu foi scrise, care, de la un punct încolo, fac corp comun cu corpul. Cu un șir de ochi de-a lungul coloanei vertebrale, care ar putea fi văzuți și ca un șir de nasturi. Cu părul curgîndu-i pe mijlocul spatelui, pentru ca, urcînd, să se transforme în suportul unei scrieri în negativ. Totul încununat, la propriu, de imaginea unui pește. Care face legătura cu poemul de la pagina următoare, *Femeia pește*: „La

mine totul e pe dos: / glezne subțiri sprijină săni foarte mari / Sex-appeal-ul afișat e ambalat / într-o frigiditate beton / Am umor”. Implicita trimitere la sirena, aici, răsturnarea unor stereotipuri masculine despre femei se asociază cu *Invenția colectivă* a lui Magritte, unde sirena e reprezentată de asemenea în răspăr cu locul comun, i.e., cu partea de sus a corpului sub forma unui pește, iar cea de jos, a unei femei. Iar pentru ca subversiunea să meargă pînă la capăt, poeta trece granița lingvistică, întinzînd o capcană ortografică și oferindu-ne, ca principii indieni antici, *La femme poison*.

Condiția feminină, despre care e vorba în multe din poezii, nu înseamnă fericire, nu înseamnă împlinire în sensul obișnuit al cuvîntului, însă e una care poate da putere, plătită cu prețul singurătății și al unei creații nu întru totul autentice – nu poate da viață –, după cum putem vedea în *Poetesele*: „Ceea ce le apropie despărțindu-le de alte femei / E faptul că au și nu au bărbați / Cele mai slabe și-au făcut singure copii după copii / Cele mai frumoase și-au dat ochiul de trei ori peste cap / Și au întotdeauna o umbră bărbat / Cele mai bune. O. Da. Cele mai bune: // Și-au sufocat iubiții / Și-au îngropat părinții / Și-au înghițit copiii. Și iată-le: / Mari sloiuri de gheață. Mari stane de piatră / Lingându-și din palme cuvinte”.

Teluricul, *țărîna*, materia, reprezintă în mod tradițional condiția feminină. Iar Floarea Țuțuianu își asumă, cu unele rezerve, această determinare. Și anume confruntarea, inevitabilă, se desfășoară în condiții de egalitate: „Suntem făcuți (din țărîna) unul pentru celălalt / și cu sudoarea minții ne vom iubi pînă când / care pe care va dobîndi”, chiar dacă aceasta e una a imposibilității de comunicare reală: „Eu mizez pe țărîna / Eu rămân egala ta întru singurătate” (*Lili-th*).

Discutînd alte poeme, *Demonul amiezii* ne pune în față, pe un ton familiar, acompaniat de un ecou din Pessoa (*Libertate*), curgerea, heraclitismul. Numai că aceasta ia o paradoxală (și degradată) înfățișare eleată; se succed, în cascadă, metamorfoza în / prin poezie: a versului, a materiei, a vieții spre moarte, a treziei spre somn, a mișcării spre nemîșcare, pînă la urmă, spre jertfă, și aceasta căzută în derizoriu: „Noapte de noapte / lupta cu somnul (rațiunii) naște în fiecare zi / jocul cu demonul amiezii // O zi lăbărțată de vară-n călduri // Privesc în neștire partea nevăzută a lucrurilor / un dumnezeu ce nu se lasă văzut) / Păsările cerului și crinii / care nu seamănă și nici se ostenesc) // De plictiseală sănii mei cască și mestecă gumă // Lenea e partea aceea divină / care mă copleșește și-i dăruiesc totul / Sexul nu mai tresare (semn de răsfăț) / Textul nu mai zvâcnește (semn de dezvăț) // Numai nimicul mai are cătare // Din depărtare poezia-mi flutură pielea pe băț”.

Mai departe, ambițiosul *Autoportret cu himeră* se caracterizează prin ziceri memorabile datorită aspectului lor ingenios, de *concelli* care se transformă în viziuni. Poemul

pune de asemenea în evidență o trăsătură a poetei, și anume, componenta feminină, identificată cu o sexualitate ostentativă, marcată de aceleași contraste polare: *lumină / penumbră*, „femeie stătută” / „femelă proaspăt avută”, „pe burtă cu fața-n țărîna” / „pe spate cu fața-n lumină”, iar în *El este cel care*, poeta tînjește, cam în felul Magdei Isanos, după un bărbat care să fie în același timp obiect al adorației și compliment, împlinire a propriei condiții: „El este primul dintre bărbați / care ajunge la mine cu gândul pe ape mergînd // Sănii mei sunt în mâinile lui / și departe cu ei apele de uscat și cuvîntul de semn // Am pentru el (pus deoparte) un mare gol în stomac / ce i se pune în gât când mă vede plecînd sau venind // La bine și la greu el e pește meu pe uscat / care intră în mine cu vîrf la-nceput și apoi îndesat”. De asemenea, văd aici (dacă nu mă trădează cumva memoria), rescrierea, cel puțin în final, a unor versuri care au constituit, cu ani în urmă, primul meu contact cu poezia autoarei, în revista *Vatra*.

Nemulțumită de faptul că se trezește într-o postură masculină, a celui ce posedă, a agresorului („Am răs m-am distrat m-am dat peste cap / am inventat bărbați din hîrtie/ din tălpi pînă-n creștet plini ochi de cuvinte”), poeta e bîntuită de nostalgia rolului feminin al celui posedat, e drept, de zeu(s): „Am aruncat cuvîntul în aer / Și o ploaie de aur a fecundat poeta din mine / (în timp ce desenam umbra sexului pe perete)”; lipsește din serie taurul, ca reprezentare a aceluiași – probabil de aceea se consideră, ironic, la începutul cărții, o *poetă minoră* „care va plimba/ tava literaturii române pe la curțile europene”. Bogata zestre picturală a temei o stimulează, chiar violent, dacă ne gîndim la interpretarea scenei din perspectiva lui Yeats: „Doamne, lasă-mă numai femeie / Vreau să fiu Leda cu lebăda între picioare” (*Leda cu lebăda*).

Tehnic vorbind, *Anonim. Portretul unei doamne pe la 1450* e un *ekphrasis*, o „traducere” a tabloului în cuvinte, o incursiune în *no man's land*-ul dintre vizual și verbal, dintre pictură și poezie. Ceea ce face de fapt această carte: osmoza vizual-verbal, pe terenul unei sensibilități acute, al unei capacități deosebite de expresie, totul ținut în frîu de (auto)ironie.

¹ „mă zbat între a crede și a mă îndoi – fără să le amplific”, interviu realizat de Laura Dan, *Vatra*, nr. 11 / 2016.

² Interviul realizat de Simona Preda, LaPunkt, <http://www.lapunkt.ro/2018/02/interviu-floarea-tutuianu-eu-cred-ca-poezia-mea-singuratarea-e-cel-mai-pregnant-lucru>.

³ Că tot era vorba de complicitate – și eu am compus, pe timpuri (cam aceleași cu ale debutului autoarei), o femeie de hîrtie...

*Floarea Țuțuianu, *Corp de literă*, Editura Brumar, Timișoara, 2017